

A NOVA TERRA

BOLETIN DECENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZÓN

Na Cruña, ó mes, 40 cts.
Coste d'un número 10 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.
América, id. 2 »

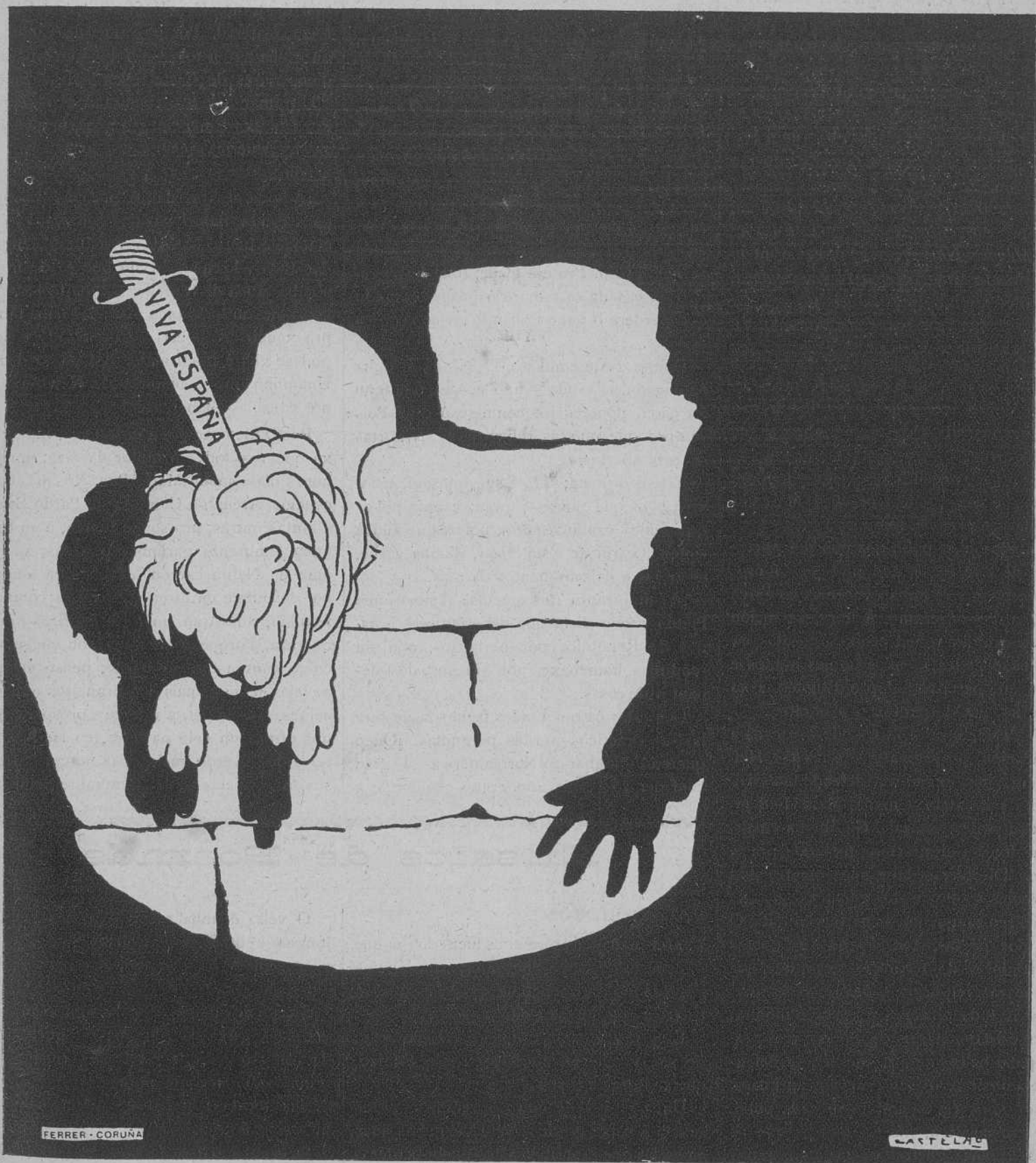
Pagos adelantados

Redacción e Adeministración: REGO D' AUGA, 38, 1.º

Número 49

A CRUÑA 20 DE MARZAL DE 1918

OLLANDO AOS PATRIOTEIROS, por Castelao

FERRER - CORUÑA

CASTELAO

Vense cousas qu' arripián

HONRANDO AOS NOSOS ARTISTAS

UNHA VELADA

A velada n'homenaxe á Curros, Pondal e Chané, que fixo a *Irmandade da Fala* da Cruña resultou solemne e brillante.

Representando á D. Manoel Murguía e á Academia Galega, falou D. Francisco Tettamancy, o notabre historiador.

Falaron tamén o dramaturgo enxebre don Manoel Lugo Freire e o *leader* da xuventude nazonalista Lois Peña Novo. En representación da *Irmandade rexionalista* pronunciou un fondo y elocuente discurso don Antonio Valcárcel.

Léronse poesías de Curros, Pondal e Cabanillas. Tamén léron poesías suas moi inspiradas Eladio Rodríguez González e don Manoel Lugo.

Un apraudido quinteto de señoritas francesas que ven autuando con moito éxito no *Café Méndez Núñez* e que dirixe o intelixente mestre Brage, tocou *Negra Sombra*, de Montes e o hino nazonal galego.

O persistente da *Irmandade*, Antonio Villar Ponte abriu a velada con estas verbas:

«Miñas donas, meus señores, meus irmáns: Vimos oxe eiqul pra relembrae a poetas nosos, alma da nosa y-alma, carne da nosa carne.

A moitos parécelles que isto d'honrar os poetas é cousa pouco práctica. Mais aínda: cousa de perdel-o tempo.

Eu coído qu'un pobo que non ten poetas non pode tere ideás, non pode tere filósofos, non pode tere unha concencia colectiva de seu, e pol-o mesmo, á hora da aución samente xurdirá obedecendo os pulos da especulación allea, com'os homes mudos e xordos que percisan sempre d'algúen, sexa quen sexa, pra determinarse a obrare...

Na poesía, sentimento, colle e recada a especulación, pensamento, as suas áas. Hindenburg, por exemplo, defende materialmente a sua patria alemana. Mais Hindenburg non pode eternizala. Goethe fixo mais. Goethe fixoa indestrutible, fixándoa pra *in eternum*. Disólverase no esquecemento, obra dos séculos, o nome dos xeneraes que oxe donan o seu sangue pol-as patrias en loita. O nome dos poetas, non. Porque os poetas son creadores de territorios espirituais que non poderán reitificare endexamaís os xeógrafos. E toda creación é resta d'infinito. Védeo cristaiñamente na guerra europea. Cada pobo belixerante tratou ben de defender e amostre os seus valores espirituais. Porque a historia da cultura de cada pobo, cousa especulativa, tñase en mais que as pasadas fazañas guerreiras, que os pasados e presentes progresos materiaes. E Alema-

nia e Francia mobilizaron con fondo ardimiento patriótico a lembranza dos nomes cheos de lus dos seus poetas, dos seus artistas e dos seus homes de ciencia, porque eles eran tod'a patria n'abrevatura sinxela. Eles, e non o comercio, a industria ou o exército, xa que cousas tan materiaes e prácticas pra tere un sello propio—único alento é único estímulo—percisaban da raioliña do ensoño nada na entana dos cumes do idealismo, froito esgrevio das razas...

A fonda sinificación do poeta dóunola Schiller n'unha poesía sua nomeada *O reparto da terra*.

Conta Schiller que Deus chamou un día a todol-os homes pra repartir antr-eles o mundo que acabara de creare. Todos tiveron a sua parte, o seu anaco. Mais cando xa tñia acabado o reparto, chegou o poeta e pidéu a sua porción. Pro era tarde; todo ficara repartido e nada restaba pr'ó probe rezagado que perdera o tempo ollando as nubes e as estrelas.

Diante d'iste conflito, Deus tomou unha resolución. «Escoita—díxolle.—Eu non teño xa nada. ¿Queres ire conmigo ó ceio? Pois sempre que queiras rubire terás as portas do ceio abertas.»

Este é o poeta; esta a sua misión. Chorar pol-os que nunca choran; cantar pol-os que nunca cantan; sentire pol-os que nunca sinten. Crarificar e sintetizar, n'unha verbe, as arelas e os sentimentos da raza.

¡A importancia dos poetas! Amostróuna Platón cando dicía que deberfan sere botados da República por perigosos, non sin rendirles homenaxe, non sin coroalos de nantes de rosas.

Contestar os que tendes fachenda de sere homes prácticos a istas preguntas. ¿Quen querendo loubar a Norteamérica—a gran confederación mais moderna—chamóulle a

patria do Rey do Petróleo, dos carbós, etcétera? Chamaríanlle a patria de Washington, a patria de Longfellow, de Edgar Poe, d'Edison...

Como lle chamarían a Francia a patria de Víctor Hugo, de Baudelaire, de Anatolio France, e non a patria de Rostchild, inda que Rostchild teña poder pra arruinar c'un solo berro ó seu país e inda que os multimillonarios norteamericanos sexan capaces pol-a sua soía vountade de faguer tremar total-as institucións bancarias da Terra.

O material é transitorio; samente o espiritual é eterno. E pola forza espiritual ven a forza material. Por un soño de Colón—a quen chamaron tolo—e pol-o romanticismo d'uns reis de Castela ven oxe a riqueza d'Ultramar e ven a riqueza dos navieiros. Por iso dixó Emerson: «todo navío que chega a América recibe seu pasaporte de Colón.»

¡A vida sin poesía! A poesía e o principal na vida. Ben o sabedes donas que m'escoitades; ben o sabedes vosoutras sempre decatadas do que val un búcaro de froles n'unha táboa de traballo, e unha frol sobr'o peito ou sobr'o branco mantel d'unha táboa pra xantar. A poesía está en todo e soio pódese vivire poetizando. Así puido decire Unamuno que o binomio de Newton non nos consola d'haber nacido.

Poetizade o amore á nosa terra, mulleres, xa que vos sodes o millor da raza: porque honra d'ela sonno María Pita, Rosalía, Concepción Arenal, a Condessa de Pardo Bazán e tantas outras; pro sonno tamén, e eu teña unha lembranza garimosa pra elas, as que onte en Nebra caeron, envoltas en sangue, por defendere un dereito, e oxe na comarca ferrolán, amostan un forte espírito orgulo da raza. Porque os tempos son chegados, como cantou o noso bardo, penso en que aquelas serán as nais dos primeiros galegos ceibes, n'unha patria ridente e próspera, que nos ofrezca un ceio na terra, en troques da terra que tiveron que atopar no ceio os nosos outros poetas—¡oh, admirabile Schiller!»

Ensaio de Poemas

VALSE CHOROSO.

CADA mañán, ás primeiras luces do día que ven, un probe vello sitúase na esquina improrando unha esmola ós paseantes có tristeiro son da sua zanfona.

É un instrumento caduco e destemprado; do seu ventre as notas saen con esforzo, queixumosas e tristes.

Unha correa de coiro agretada e porca suxeta á caixa grisácea veteada pol-as liñas amarelas que describen as resquebraxaduras da táboa.

O vello é unha ruína; outo, enteco, de longas e brancas guedellas. Sua testa é unha rede de liñas rugosas que crúzasen ou soparan.

Suas mans longas e hososas, apóianse ás veces na caixa da zanfona; si alguén pasa, dá voltas ó veio e fai ouvir sua música cistrana, lastimeira e monótona.

Suas tocatas son varias; entr'elas hai unha qu'apena: é un valse.

Suas notas teñen unha rara cadenza, como de choro cóntido, ou de lamentos mormula-

dos ó ouvido d'unha nai. E unha música xemidora que chega á alma. Angurias, pena, decepción, fadiga, tristura infinita hai n-ela.

Somella qu'as rodaxas, desgrasadas e floxas, perderon a lingüezela da nota leda e viva; tal como si o vello esmoleiro houbera crebado un d'esos dentes, por cada ilusión que d'él fuxía.

Aquel valse, que fora composto pra guaire coa sua cadenza as parexas de gozosos danzantes, xa non era o mesmo.

Somella sere bô agora, pra salmodiare un neno morto, ou un triste vello vivo, como aquel músico ruaxeiro.

Cada nota, é un queixido alongado, dôroso e apenado q'arripia.

Somella que n-elas o vello conta as horrruras da sua probe vida: as amargas noites prêtas de pesare e os días tristes de choro e d'angurias...

Âs veces, a man do esmoleiro, críspase e xira o veo mais axiña: as notas apersúranse e fuxen tumultuosas da caixa grisácea, como cheas de odio.

Somella n-ise momento que no seu peito érguese a portesta contr'á inxusticia, contr'o egoísmo, contra'á crueldade dos humâns...

Creeríase que condensa as derradeiras forzas da sua vida que fuxe e resístese a dobregare sua cabeza de longas e brancas guedellas, sin denantes lanzare un apóstrofe centelante contr'á xélida indefrenza dos poderosos.

O verbe lle falta, a zanfona fala por él. Sua faciana de vello loitador vencido, s'arrebola, e seus ollos grises, grandes e fondos, destelan un fulgor xuvenil e fitan ô outo, como buscando con Shakespeare tras da comba azul, unha piedade que vexa no fondo do abismo do seu dôr.

E cando a derradeira nota do valse eistrano, xemidor e tristeiro, apágase no ventre da vella caixa, os ollos do loitador vélanse de novo, aloumiña cós seus dedos longos, tremorosos e fracos suas longas guedellas, e sua autitude toda toma un aspecto desolado e afrixido, como desesperando hachar, nin ainda trais da inmensa comba azul, unha ollada pía, que vexa no fondo do insondable e prêto abismo do seu dôr sin consolo...

NOUTURNIO

É unha noite tétrica i-chea com'o remordimento d'un crimen, de lóbregas visións.

O vento irto e frio modula queixidos fondos unhas veces, agudos outros ó pasare asobiando pol-as rendixas da mal pechada porta, e ô penetrare no mísero tugurio fai abalar a amarilenta labo do desmembrado cirio que sômea o cadaleito probe e toscó, de táboas de pino, torpemente embadurnadas de prêto, no que vese o cadavre d'un home.

A un lado, de xionllos, as mans xuntas e

os ollos fixos, dilatados, cheos d'asômo, de terrore e d'infinita auguria, vela unha muller de faciana enxuta; afogada pol-os saloucos que non estaban, e pol-as bágoas rebeldes qu'acóchanse trais das palpebras.

Somella suspenso n-ela o hábito da vida, e seus nervios e os seus músculos como momificados ou fósiles.

Sua estatuaría quietude fai lembrar unha visión de Goya: a D.ª Xuana de Pradilla.

A labo ondulante espallea a su luz cetrina sobor do ríxido cadavre, e ben s'abate, ben érguese, ben púsase nos abertos ollos, ben fuxe da sua faciana que circunda branco sudario, ou ben difunde coloracións varias sobor do enteco corpo da muda e dôrosa compañeira.

O cirio deixa fuxir un fume suave qu'ascende en nubes miudas qu'esfúmanse paseñamente, e a trechos vense espazos cheos de sôma que somellan cobixar e acochar macabros expectantes d'algo lúgubre.

Soio murmulaba o asobío xermidor do vento nas rendixas da mal pechada porta.

Unha soma eistrana penetra voando na habitazón, e oscila e baixa logo. E un grande paxaro prêto, cuías âs axigantándose atraen ou rechazan a amarela labo do cirio. Describe unha circunferenza no seu vô lento, vertixinoso, pausado, rítmico; vai, volve, ascende, descende, até que chega á labo, e apágâ co-un golpe das suas âs.

A oscuridade invadéu o arripiante cadro.

Un aletazo do paxaro golpea na testa â muller inmóvil; ascóitase un ronco berro, seguido d'unha pavorosa e estridente carcaxada que creba o trémolo, concerto vago asobiar do ar e o batir das âs do paxaro; ascóitase o eco xordo da caída d'un corpo, o convulso golpear de brazos e pernas no chan, e... logo, silencio, sôma, a muller, o paxaro, amortaxado todo e todo sepultado no denso sudario de tinebras d'aquela estanza que fica fosca, aterradora e fría...

A. R. DE CARRICASTE.

FOLLAS NOVAS

(CRÍTICA DE LIBROS)

A LEENDA D'UN PROBE

por F. Salgado e López Quiroga.

TRÁTASE d'un folletino ben imprentado, de xeitura homildosa, mais atraente, con qu'o autore ven a relembrare a morte do grorioso poeta Curros Enríquez no seu décimo aniversario, tributándolle d'iste xeito un sinceiro e sentido homenaxe d'admiración i-agarimo fondos.

Forman a *leenda* unhos cantos versos ateigados de emoción e de sentimento, nos que, según o mesmo autor indica na adicatoria qu'abre a composición, houbo o intento, por parte d'o autore, de somellar algo d'aqueles romances inesquecibles de Cu-

rros, gardadores de toda a eisquisita sinxelez e a maravillosa poesía que latexa na yalma da nosa terra. E a fe qu'o intento non foi valdeiro: a dôrosa e tristeira sucesión de feitos dôrosos que forman a historia do labrego, protagonista da lênda, ten forza emotiva, sinceiridade, e, sobor todo, un indiscutible acerto no espallamento das mou-ras tintas que, sin recarregala, realzan a composición, donándolle carauterísticas de lênda aceda que nos derradeiros versos casi roza as bordas da traxedia.

Un leutor algo escrupuloso cicais non remataría a leutura da lênda sin pôrle algún reparo, e, iste reparo, a bon seguro que non sería outro sinon o de qu'a serie de desventuras que s'inician nos primeiros versos non teñen nin un soio momento de interrupción, feito que tal vez puidera faguer, cicais algo pasado, e abrumador o relato; mais, si tal cousa puidera suceder, a brevedade do romance faría o milagre d'ali-xeirar a pesadez nou ben aquela fose iniciada. Pol-o demáis, non fallan na lênda detalles reveladores d'un espritu ouservadore i-eisquisito, misturados, de cando en vez, con algunha qu'outra ineisperanza d'afeizoado.

Reciba o Sr. Salgado e López Luizaga a nosa cordial embora e cobre novos azos pra acometer empresas mais outas qu'ista que agora obrigóu a moverse â nosa pruma, pra faguer unha obra de xusticia.

Ao caer da tarde

Somella o sol, ó morrer,
de lus ardente coroa.
A bris d'aromas cuaxada
co-as follas dos arbrés xoga.
Na praciña do cruceiro,
collidas as maus, en roda,
as meniñas aldeanas
como anxeliños revoan
cantando, con triste deixo,
esta canción melancónica:

Era un garrido galán,
fillo d'un rey y-unha reina,
que, n-unha terra lexana,
adouraba unha princesa.
A pelexar contr'o mouro
sayeu o mozo pra guerra:
no seu castelo a meniña
quedou chorando de pena.

Loitando come valente,
pensando na branca nena,
ferido en medeo do peito,
morreu o galán na guerra.
Na alta ventana da torre,
doente de mal de ausencia,
ollando un branco camiño
morreu d'amor a princesa,

No roxo campo da loita,
envolveito na bandeira,
onde vencera morrendo,
deron ó príncipe terra.
Na igrexa do seu castelo,
antre rosas e azucenas,
e-unha surrisa nos beizos
durmiendo está a branca nena.

Tremen as follas dos arbrés
ó sopro da bris que chora.
As meniñas xa non cantan...
E noite. Desfaise a roda.
A praciña do cruceiro
vive o mestereo da sombra.

RAMÓN CABANILLAS.

NO OUTONO

por FLORENCIO VAAMONDE

¡Como a vosa toll'ige s'enrarece,
Ouh meiguiceiras albres! Veu o outono
E ja todo vizór desaparece.
¡Quen o serdes as mesmas cuidaría
Que ha pouco unha rodeira mostrabades
Onde entrar a rayola non podía!
¡Cumprides da estación o seu mandado,
Ou temedes morrer á man irada
Que manexa cruel o vil machado,
Ese aceiro cortante que, en mal hora,
Asañando-se en vós, fixo un rareo,
E do vento ao furor da-vos agora?
Ah! Conócese ben. Vos recelades
Dos homes as rageiras; si, dos homes
Que, tolos, van buscando novidades.
Hoje que lei non queren, nin un freio,
Nin relixión, que ben sacar os poida
Do vivir en que están de vicio cheio.
Certo, vere do home a sabidencia
Pol-o mundo est'ndida a todas partes,
E medrar con asombro toda ciencia.
Él os mares recorre con ajuda
Do vento que nas xarcias asuvia,
Ou do vapor na máquina ferruda.
Él a lagoa atua e logo a obriga
A soportal-o arado e recubrir-se
Da rubicunda, nuturidora espiga.
Él colle nos ichó' aves ligeiras,
A fera no granil, e o peixe colle
Nos ríos e no mar, de mil maneiras.

Él o animal bravío manso torna.
Pon o freio ao cabalo e o boi cortella
Que o cáñamo en jamais sentiu na corna.
Pol-o espacio de un punto ao fin da terra,
Nun istante chegar fai a palabra,
Ou por un tempo, se ben quer, a encerra.
Él colle ao ceo o rayo e llo cautiva,
E pol-os aires cruza e alto voa,
Ligeiro moito mais que un aguiá altiva.
E mais aínda fai: contra da morte
Loita e detén ás veces seus esforzos,
E sábe-lle á doencia dar un corte.
Mas con tanto saber, soberbo gado
Tornóuse, e de soberba se apacenta,
Contra toda justicia rebelado.
Que inda viven os fillos da Japeto,
Novos dentes de Cadmo desaparecidos,
Reina a arte ruín da fera Aletto.
O mundo todo está con repunantes
Maldades e miserias dominado,
E en porfías crués sempre constantes.
Asemélla-se a un barco que, perdido,
Sin rumbo vai no medio da tormenta,
Por mar do seu piloto non corrido.
A negra noite o colle e a fera onda
O timón lle arrincóu, e outra onda fera
O náutico sepulta na auga fonda.
O vento a nave leva na incerteza,
A seguro desastre. D'este geito
¿Que corazón non sentirá fraqueza?

nalismo e o fundamento de toda política honrada, é condición indispensable, garantía forzosa da eficacia de todo sistema de goberno.

Por iso os rexionalistas de momento—coleitivamente—non pensamos en repubricano nin en monárquico, inda que privadamente sexamos unha das dúas cousas. Porque primeiro queremos liberdade pra os nosos pobos, vida pra os mucicipios, respecto pr'á nosa Galicia, escrava irredenta, que hastra agora tivo que vivir n-un adulterio forzoso con un poder estrano. ¡Ah! ¿Procoidades que seguiremos d'ise xeito cando conquiramos a redenzón da nosa terra? Pois non pensades ben; dempois no-a opinión dividirase; uns farémonos repubricanos, outros monárquicos; uns pensarán d'un xeito avanzado, outros mais moderadamente. E decir, xurdirán, dentro do mesmo rexionalismo varios núcleos d'opinión distinta, porque entón xa teremos base pra gobernanos nós a nós mesmos, e ises núcleos serán pra discutire os meios de goberno que millor nos conveñan. E decir, d'aquela, xa conquerida prena liberdade pra a rexión tornarán a separarse os que non pensan igual, repubricanos a un lado, monárquicos a outro. Pero mentras non conquiramos isa liberdade que todos pedimos, xa que estamos conformes en pedila ¿por qué razón non hemos de xuntar as forzas de todos pra conqueril-a mais axiña?

LOIS PEÑA NOVO.

FALANDO PRA TODOS

REPUBLICANOS, monárquicos, ¿inda seguides pensando n-a República? ¿Inda creedes n-a Monarquía? ¿Qué mala fada nos pechou os ollos pra non ollar a realidade? Non acabades de ollar có exemplo das derradeiras eleccións que en Galicia non goberna a Monarquía nin infruye a República; que en Galicia non gobernan as Cortes, nin o Estado, nin as autoridades? ¿Non acabades de darvos conta de que en Galicia goberna, n-a Cruña García Prieto e Gasset, en Pontevedra o Marqués de Riestra, en Ourense Bugallal, e en Lugo e n-o resto de Galicia enteira o Sr. González Besada, presidente honorario d'isa compañía de caciques?

Defendede, pois a Monarquía, monárquicos que o sodes de corazón; loitade pol a República, repubricanos, porque a República é o úneco goberno nazonal dos pobos civilizados, pero antes pensade n ista gran verdade: a Monarquía ou a República, como sistemas de goberno serán unha ficción legal n-o nome das que os caciques se-

guirán o mesmo asoballando ô pobo. Namentras non concédase liberdade ôs pobos pra desenrolar suas enerxías e manifestar sua vountade; namentras non concédase autonomía ôs municipios pra robustecer a sua vida, caduca sempre, ficticia a maioría das veces; namentras, n-unha verbe, non romatemos ô caciquismo, todo réximen político será un sarcasmo que garantiza a cidadanía n-o papel pra escarnecel-a n-a realidade.

O dixemos mais veces: sobor da tumba dos caciques terá d'erguerese o moimento das nosas liberdades. O rexionalismo declarou guerra santa contra o caciquismo. O rexionalismo non consiste n-outra cousa mais que en conquerir as liberdades básicas que todo pobo requér, pra qu'ô réximen político que o governe—sexa o que queira—non sexa un mito mais, non sexa un novo escarnio da cidadanía.

Por iso os repubricanos e os monárquicos de corazón—non os que o son pra satisfacer seus apetitos n-a loita do común—todos deben ser rexionalistas, porque o rexio-

TRECHOS HISTÓRICOS

O alzamento dos "hirmandinos"

QUE fermosa e confortadora páxina aquela do ano 1476, en qu'ô partido popular de vilanos e pecheiros, formando «Hirmandade», alzouse en armas, eisasperado pol-as vexazóns e tiranías dos señores, e corréu com'unha tromba o país galego. dende o Ortegal até o Miño, e dende o Finisterre ô Cebreiro, apellidando liberdade, non querendo sere gobernado mais que por si mesmo, como dí o cronista Molina, levando por total-as partes a desolazón e o incendio, arrasando até os cimentos as fortzas dos señores, bandoleiros e tiráns, até o número de mais de setenta, obrigando ôs señores a fuxir e ficando moitos de'eles, según dí o cronista Ruiz Vázquez «com'ô primeiro día que naceron, sin terras e sin vasalos!» ¡E cán fermosa e chea d'insinios, e cán propia pra enchernos d'enveja, aquela outra páxina histórica de catorce anos despois, na qu'ô Virrei e o Correxidor mandados a Galicia pol-a Raiña Sabela conouxeto de rematal-a obra pondo en ordena

provincia, presa da anarquía, ademais de derribar por boa composición 46 fortalezas, fixeron tan terribres escarmentos na clás de señores e facinerosos que tiranizaban i-eis-poliaban ó pobo, qu'en menos de tres meses, 1.500 d'isos criminaes, que se non chamaban aínda «caciques», fuxiron do país a onde os non abranguise a espada vingadora da lei, deixando por tempo limpa de tal praga a terra galega!

Non aconsellaréi eu, dito s'está, que se faga agora o pirmeiro, anque si considero perciso facelo segundo. Non aconsellaréi eu qu'o pobo de tal ou cal provincia, de tal ou cal reino, s'alce un día como ánxel eistermiñador, carregado con todo o material eisplosivo de xenreiras, rencores, inxusticias, bágoas e humillazóns de medio século, e recorra o país como n-unha visión apocalíptica, apricando a tea purificadora ás fortalezas do novo feudalismo civil con que aquel do século XV resolvéuse, diputazóns, auntamentos, alcaldías, delegazóns, axencias, tribunaes, gobernos civís, colexios eleutorales e casonas dos D. Celsos ó revés, e afuxunten diante de si a isas ducias de miserables que lles teñen secuestrado o seu, a sua libertade, a sua dignidade e o seu dereito, e restabrezan no fiel a balanza da lei, prostituída por eles;—eu non aconsellaréi, repito, que tal cousa se faiga; mais si digo que namentras o pobo, a nación, as masas neutras non teñan gusto por iste xénero d'epopeia; que namentras non s'hachen en disposición d'esquibila e d'executala con todo canto sexa perciso e chegando até onde sexa perciso, todol-os nosos esforzós serán inútiles, a rexenerazón do país será imposible...

XAQUÍN COSTA.

(De *Oligarquía e Caciquismo*)

As nazonalidades

As bases son a libertade, a igualdade, a solidariedade. A determinación das nazonalidades debe sere, pois, resultante da consulta dos individuos qu'a forman, obra d'un *referendum*.

D'eiquí resulta tamén que cada xuntanza nazonal debe sere autónoma. Consiguientemente, as pequenas xuntanzas nazonales serán preferibles ás grandes. É mais fácil, n-efeuto, manter unha comunidade d'intreses, de costumes, de lingua e d'ideaes n-unha pequena xuntanza que n-unha xuntanza consideirabile. N-aquelas son de mais fácil apricación os procedimentos democráticos. A vida é tamén mais intensa n-unha pequena xuntanza que n-unha grande, pois eisténdese por todo, en vez d'hachárese circuns-

Efemérides galegas

MARZO

Día 11

1434. Alborotos en Ourens por causa dos impostos, sendo o mais sanguento episodio a toma pol-os amotinados, da casa do recaudador, matando os oito homes que a defendían, e queimándo-a despois.

Día 12

1063. O rey Fernando o Grande, coa sua familia chega a Santiago.

Día 13

1813. Inaugúrase no Ferrol o obelisco á memoria do ilustre marino D. Cosme Damián de Churruca, morto gloriosamente no combate de Trafalgar.

Día 14

1130. Concilio provincial de Santiago.

Día 15

1852. Inauguración do Hospicio de Ferrol.

Día 16

1775. Sal do porto de San Brás, na goleta *Sonora* a facer descubrimentos o grande navegador D. Antonio Mourelle.

Día 17

1752. Lanzamento do navío *Asia*.

Día 18

1170. Privilegio de Fernando II donando o castelo de Cedofeita á mitra de Compostela.

Día 19

1603. *O Real Acordo* de Galicia comisiona ao alabardeiro Jan de Bustamente para que vaya notificar aos donos de xurdiçións e fortalezas para que dentro de catro meses atúen os cabozos e covas que teñen baixo terra para prisión e fagan carces nos lugares onde se afai ter audiencia pública.

Día 20

1776. Nace en San Viceniro de Meruxo (Betanzos) o distinguido marino don Bartolomé Pita da Veiga.

crita a un punto, como nos grandes Estados.

Resultado enevitable da eistencia de pequenas nazonalidades e o crecemento de capitaes, que se traduce en abundosidade de centros de vida inteleitual. A heteroxeneirazón dos homes desarrola a vida artística, científica e literaria; a homoxeneización empequenecea, restrinxea. As grandes cidades tentaculares, como París, Berlín e Londres, empequenece, en realidade, o esforzo produtor do pensamento humano, por tender á uniformidade en lugar de tender á variedade e á diversificación. Endexa-mais os grandes Imperios centralizados produxeron un plantel d'artistas, de pensadores, d'homes de ciencia, de produtores en todol-os aspectos da actividade humana, com'as pequenas cidades ceibes e autónomas. O proceso da centralización é un proceso d'homoxeneización, é decir, un proceso de debilitación e morte dos individuos. Os grandes homes saíen das pequenas nazonalidades, das pequenas cidades ceibes e valerosas.

Cada xuntanza nazonal debe estar por sí axeitada pra gobernarse, adiministrarse e federarse cós seus veciños, a fin de xuntar os beneficios da ceibe asociación ós da libertade individual. É evidente, n-efeuto, que certas circunstancias da vida dos pobos teñen moito de común e contribuen a xuntar

intreses de nazós veciñas e alonxadas. D'eiquí síguese a utilidade, a necesidade d'orgaismos comú a unha mesma federación de pobos. Eisi, por exemplo, a moeda, o correo, o teléfono, os tratados da propiedade inteleitual, etc., arrequecen axuntados en grandes federacións.

Pol-o derradeiro, é posible e fácil incruisive, si a Humanidade quer, levar beneficios e ventaxas á vez ás pequenas nazonalidades e ós grandes Estados. Pode e debe asentarse n-un fundamento sólido da libertade e desigualdade o proceso d'heteroxeneización e d'homoxeneización dos pobos.

Basándose n-istas ideas e no principio das nazonalidades e como debe redautarse o futuro Regramento territorial da paz.

A. HAMÓN.

D'UNHOS IRMÁNS EN ASPIRACIÓS

Saúdo agarimoso

NA *Irmandade da Fala* da Cruña recibéuse fai dúas ou tres datas unha cordial e sentida comunicación, saída da importante entidade *Agrupación Escolar Valencianista*, de Valencia, na que noso idioma, i-en verbes ateigadas d'agarimo e sentimento, ofécesenos o que a continuazón ollarán os nosos leutores no dito documento, que

transcribimos por xuzgalo dino de que todos o conozan.

Di eisí o documento en cuestión:

«À Irmandade da Fala.

Queridos irmás de Galicia: Os malfados aires do Centro, que nos viñan matando a nosa vida, fixéronnos erguer, rexurdir, e que escomecémol-a cruzada en contra do centralismo asoballante das nosas falas e das nosas liberdades.

N-esta loita baril e fera contra dos chupantes centraes todol-os perseguidos témonos de xuntar en sagrada xuntanza.

A *Agrupación Escolar Valencianista* bríndavos o seu humilde esforzo e pídevos o voso arrimo e a voso axuda n-esa obra.

¡Viva Galicial

Valencia, 9 de Marzal, 1918.—O persidente, *V. Tomás y Martí*.—O vicesegretario, *Maximiliá Thous Lloréns*.

Nosoutros, agradecendo en todo o que val e significa o feito pol-os irmáns valenciás, acentúámolo seu ofercimento i-a él correspondemos coa nosa incondicional adhesión berrando cheos de gratitude: ¡Viva Valencia ceibe e soberana de si mesma!

Cando n'a fera loita co a existencia férenme d'o camiño os duros croyos, eles saben calmar co a súa presenza as bágoas que s'escapan d'os meus ollos.

Moitas veces, doente d'a fatiga, maldicindo meu door e negra sorte, atopar quixen doce paz amiga n'o leito brando d'a calada morte.

E d'adrento d'as neblas espantables, drent'as tépedas sombras pavorosas, alumearon seus ollos adourables com'estrelas n'as noites tormentosas.

E as anseas d'acabar co os meus tormentos espantaron d'a mente súas surrisas, cal fuxen os nublados cenicentos ò soplo benfeitor d'as frescas brisas...

Eles, solo por eles as tristuras enterro d'o meu peito n'o profundo, por non turbar súas cándedas venturas cando é pra eles un xardín o mundo.

Cando gostan seus beizos iñocentes á doce mel que garda tantos doores, e hay ensonos de rosas n'as súas mentes de canciós, de cheirumes e de frores...

Que gosten o pracer seus tenros anos, que gosten d'un amor á doce esencia... Xa d'o mundo, —¡probiños!— os enganos un día ferirán súa iñocencia...

Namentres, escoitando o brando coro que danme seus gorxeos infantiles, mais doce, mais tenriño e mais sonoro qu'a múseca d'o vento n'os pensiles.

A o calor d'os seus beizos iñocentes volve pra mín á feiticeira calma, e ilusiós, e quimeiras surrientes volven a xerminar drento d'a y-alma...

N. VIDAL PITA.

Holguín (Cuba).

Peneirando...

COIDÁBAMOS imposible que xentes obreiras tidas por sindicalistas sentiran agarimosa simpatía por un xornal idóneo, defensor dos causantes dos sucesos d'Agosto, defensor dos intreses da plutocracia, defensor do reparto de beneficios do Banco d'España; d'un xornal que de «volteriano» trocouse en finxido católico, pra engaiolar leutores ultraortodoxos.

Pro ise xornal, enemigo da cidadanía e da liberdade, no que o riestrismo ten cartos, resúltalles moi da súa devoción a xentes obreiras sindicalistas.

Eiquí o de Curros: «Si este é o mundo qu'eu fixen...»

Vivire pra vere. Berrar contr'os caciques de Nebra un instantiño, e logo simpatizare c'os irmáns d'aqueles caciques.

A verdade non ten mais que un camiño. E a verdade é o único que fai òs homes libres.

As veces, inda que as aparencias enganñen, a *Voz do Obreiro* parez redactada en moito por prumas afíns ò *Orzán*.

Pra aquel boletín os maiores inimigos do traballador son os rexionalistas, coaseque todos traballadores,

Inda que os rexionalistas vivan antre paredes de cristal e axuden xenerosamente,

ANACOS DE PAROLA

O NOVO PARLAMENTO

CHEGÓU o istante d'abrírense as novas Cortes, istas Cortes nas que tanta fe se tiña denantes de que fosen eleixidas, e que tan grande desilusión produxeron unha vez confeccionadas. Chamadas a resolver grandes problemas e pra vivir en solemnnes horas críticas, nin producen fe nin fan concebir esperanza algunha. Unha mesta fumareda de receios i-eisceiticismos semella rodealas. Enxendradas ò retumbante son de bombo e platillos foron pr'ò sufraxio como un novo parto dos montes. Dende os pirmeiros momentos en qu'o parto s'iniciou, cheirume de cousa podrecenta infestou o ambiente e o monstruoso propósito de violar en frol a cousa concebida—propósito que xa foi realizado—axitouse no maxín dos que coas suas arelas pseudo-renovadoras pertenderon faguer colar de matute as baixas e innobres cobizas qu'en certas xentes bulen a cotío...

Ninguén sabe cal será a misión do novo Parlamento; mais non é necesario sere un lince pra adiviñar que toda labore útil hacharáse eisernida d'él. Os vellos gremios da política de *vaso e grifo* siguen en maioría abrumadora. Pasando unha lixeira ollada òs componentes das Cortes qu'acaban de sere abertas ainda o mais parvo decátase do predominio de minorías fulanistas, sin outra idealidade qu'a menguada da forza que representa un apelido, e sin mais fins qu'aqueles que conducen directamente a termar de qu'o poder omnímado do amo, do señor que dona nome à *cuadrilla*, non sufra endexamais menoscabo e diminuzón da forza e podeirío.

Todal-as discusiós parlamentarias d'outa finalidade, de propósitos palinxenésicos, nas que s'acentúen arelas e decisiós renovadoras terán d'ire a estrelárense nos penedos qu'o fulanismo qu'asoballou e asoballa a España soupo espallar pol-os escanos roxos, onde a

representación parlamentaria ten o seu asento, pra faguer qu'eles oustaculizasen e oustruisen toda tentativa san de renacemento e renovazón hispánicas, que tarde ou cedo terán de donare o remate a ises vergoñosos partidismos de *capitán e cuadrilla* que da Penínsua fixeron unha inmensa serranía andaluza...

Nada fará, pois, o novo Parlamento, e si ben é certo que n-él non fallan as representazóns lexítimas e dignísimas, tampouco é menos certo qu'abundan os detentadores da vountade popular, d'ista vountade popular que, de sere ceibe e soberana, endexamais otorgaría a súa representazón a certa clás de xentes. Mais, ocorre oxe por oxe na nosa terra, qu'a liberdade é un mito, e por iso e como corolario d'iso, individuos qu'endexamais pensarían en abranguer representazón algunha, logran abranguer a outa investidura parlamentaria valéndose da violencia, aproveitando a obscuridade cibdadana, tendo como cómplices certos legalismos ausurdos e amostrando n-unha man a albacetefía do oligarquismo entronizado no mando. D'iste xeito, tendo en conta antecedentes de tal calibre ¿como pensar n-unha labore froitífera e seria? N-o frontispicio da representazón nazonal óllase o *lasciati ogni speranza* da páxina dantesca.

XAN QUINTO.

OS MEUS FILLOS

N'o meu fogar que é niño de venturas, teño meu ben que gardo coidadoso: d'os meus fillos os bicos e tenruras, d'o meu cansanceo benfeitor reposo.

Non s'atouparán n'él os esprendores d'o luxo en que se cobr'o potentado; mais teño n'os meus fillos tenras frores que danme seu cheirume delicado.

con fe e con sacrificio, á redención dos derradeiros escravos do século XX, vítimas d'aqueles que sosteñen o *Orzán* e d'outros do mesmo xeito.

Dádebos mais a lingua castelán, colegas...

A *Voz de Galicia*, xornal que endexamais dona a cara francamente, defende sempre as malas causas, as causas cativas.

Cando a consciencia trunfe na nosa terra aquel papel non poderá vivire.

Bótanos a culpa, de maneira encuberta, ós galeguistas, das revoltas tráxicas de Narón e o Ferrol.

E defende ós responsabres d'aqueles derrramamentos de sangue. E recrimina ós de

Correios e Telégrafos pol-o seu cívico xeito.

Craro, o alcalde ferrolán é garcipretista que é o mesmo que dicire garciparvista, e depende de Valerio, diputado, de Toral gobernador, e d'o marqués do Espliego, xefe supremo.

E ista cadea e á que levan sobre d'eles os probes veciños de Narón, Ferrol, etc.

Namentres non se amostre que os rexionalistas e nazionalistas deixamos de practicar o que perdicamos, temos dereito a berrar que somol-a única institución pura de Galicia.

Unha demostrazón de que ós nosos poetas samente pode adicárselles homenaxes

feitos no idioma nativo, xa que eles representan valores soio galegos.

Na velada que no «Circo d'Artesanos» da Cruña celebróuse pra relembra a Curros e a Pondal, inda sendo enemigo do galego, Picorete buscóu duas señoritas pra lér versos d'aqueles que vestisen o traxe típico das labregas.

¿Non quer dicire isto que os versos dos nosos poetas non s'axeitan ben mais que nos labres enxebres?

Logo, quen arrenegue do galego, como arrenega Picorete, non é o chamado a invocare os nomes de Curros e Pondal pr'as suas comenenzas.

Ou non hai lóxica na Terra...

LIT. E IMP. ROEL-CORUÑA.

¡GUERRA AOS CALLOS!

Callos, sabañós e ollos de galo cúranse co

Bálsamo Oriental

Premiado con Medalla d'Ouro na Esposición de Buenos Aires

Fabricantes: Prudencio López e Fillo - Jerez. Representante: Manuel Sánchez - A Cruña.

De venta n'as boas Boticas

ICANAS Á FORAI

Cos productos prameados con Medalla d'Ouro en Buenos Aires e adoutados pol-o mundo enteiro

Aceite del Serrallo

-Y-

La Jerezalina

DE VENTA EN TODO O MUNDO

Únicos fabricantes: PRUDENCIO LÓPEZ E FILLO - Jerez.

Representante: MANUEL SÁNCHEZ - A Cruña.

BALDOMIR

Pôrase axiña a venda unha nova colección de melodías inspiradas en poesías de Rosalía, Curros, Cabanillas e Rey Soto.

Cando vosté percise o SELLO YER

non pida xamais un sello pr' o DÓR DE CABEZA, porqu' eisi quen llo venda, fica en liberdade de darlle calquer *sustituto ou imitazón*, razón pol-a qu' en moitos casos non daránlle o único e lexítimo SELLO YER, e si outro calquera, cuios efectos serán sin valore, e non donaránlle o alivio que percisa.

Pida, eisixa vosté sempre o

SELLO YER

que cura coma non hai porparado qu' o asomelle o DÓR DE CABEZA, DÓRES REUMATICOS, GRIPPE, DÓR DE MOAS E DE OUVIDOS e toda cras de dóres nerviosos.

Caixa co-un sello, soio costa 30 CÉNTIMOS.

Caixa co-unha ducia de sellos, 3 PESETAS.

DE VENDA EN TODAL-AS FARMACIAS E DROGUERÍAS

Faise cárrago de toda cras de traballos gráficos, en imprenta, litografía e fotograbado, así coma sellos de caucho

A Papeleira Galega

FÁBRICA DE BOLSAS DE PAPEL DE TODAS CRAS

FOTOGABADO

BARRERA, 7

A CRUÑA

Teléf. 434

NOVO LIBRO

Da Terra asoballada

POESÍAS

DE

Ramón Cabanillas

De venda en total-as librerías e na administración d'A Nosa Terra.

Prezo: 1'50 ptas.

FRÁBICA MECÁNICA

::: DE CALZADO :::

- DE -

ANXEL SENRA

RÚA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15

A CRUNA

FILLOS DE A. BARCELÓ (S. en C.)**MÁLAGA**

Cosecheiros, esportadores de viños seleitos da España, oxén, anisados, ron, coñac, etc.

Son os únicos donos das marcas de moito creto e sona chamadas

ANÍS DOUS MONOS**RON LA LUCÍE****OXÉN SUPERFINO**

Pra encargos, na Cruña, rúa do Orzán, 144

Automovilistas:

As mais fortes, milliores e mais económicas cubertas, son as

PALMER

Depósito xeneral en Galicia.

Real, 20 -- A Cruña

NAZONALISMO GALLEGO

A NOSA AFIRMACION REXIONAL
(2.ª EDICION)

Libriño ben impreatado nos modernos talleres da «Voz de Galicia» con xuízos e opinións de Rodrigo Sanz Porteiro, Banet, Fontenla, Calvo, Casares, etc., per Antón Villar Ponte.

Véndese a 50 céntimos. — Os pedidos faránse ó auto-re, no Rego d'Auga, 4-1.º — Cruña. — Os suscritores d'este boletín poderán adquirilo á metade do prezo sinalado.

LABREGOS:

Si queredes encoutar a peste das patacas, vacelos (vides), hortalizas, etc., e dobrar a colleita d'aqueles pro **SULFATO DE COBRE** ductos, empregade o **SULFATO DE COBRE**
Pedide prezos e condicións ós

Grandes Almacés de Ferretería, Vidros e Pinturas

DE

Romero Hermanos

Concepción Arenal, 1 e 3; Iglesia, 90 e 92,
e Canalejas, 77

FERROL

H. LA PALOMA

— DE —

Ramón Morandeira

Este espréndido establecemento, situado no mais céntrico da poboación, axeitado á outura dos milliores da sua cras, conta con espazosas e aireadas habitazons, boa e abundante mesa, un servizo puntual i esmerado, e asistencia facultativa pol-o enxebre e renomado doutor A. Otero.

Fonte de San Antón, 20 - Santiago

LEUTORES:

Quen queira ter un traxe bóo e xeitoso, e que lle coste pouco diñeiro, qu'ó faga na xastrería de

Xosé Varela

CIRCO, 16-BAIXO - VIGO

FÁBRICA DE BISELAR, GRABAR E DECORAR CRISTAL

Espeillos de Venecia e de tocador, lisos e biselados.

Rótulos grabados e vidreiras artísticas.

Lúas de grandes tamaños e grosuras.

Vidros impresos e de total-as cras.

Baldosas pra pisos.

Narciso F. Pereira

ORZAN, 76 E SOCORRO, 37 E 39

A CRUÑA

Farmacia da Silva

PATENTES NAZONALES I-ESTRANXEIRAS

SURTIDO COMPRETO

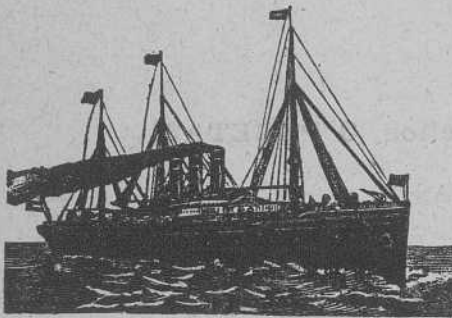
Silva -- A Cruña

Os esquisitos VIÑOS do

VALLE DE MONTERREY - Ourense

véndense no Rego d'Auga, 144

Probádeo, os que gustedes d'un bon viño de mess.

COMPAGNIE GENERALE TRANSATLANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

SERVICIOS DIREITOS DENDE O PORTO DA CRUÑA

LINEA DE HABANA E VERACRUS

Prezo en terceira â Habana	Ptas. 298'60
» » Veracrús.	» 313'60

Facilitanse billetes de ferrocarril da Habana a Santiago de Cuba pol-o prezo de Ptas. 35.

Os emigrantes e todol-os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.

Para toda clás d'informes sóbor de datas de saída, precios do pasaxe e tipos de flete, dirixirse ó seu Consignatario

D. Nicandro Fariña

Rúa de Compostela, esquina á Praza de Lugo

NOTA. — Quedan sin efecto total-as tarxetas de visita, pois non se deixa entrare a bordo.